

slovenska
DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Narod brez življenjske ustvarjalne vizije, brez trezne presoje dejanskega položaja, brez vsakršnega upanja in vere v lastno zmogljivost, hira, umira, propada..... Ali je slovenski narod danes na tej poti?

KANADSKÉ FEDERALNE VOLITVE

V

PONEDELJEK 21. NOVEMBRA 1988.

John Turner

Brian Mulroney

Ed Broadbent

Pred dvema mesecema razglašene volitve so v začetku kazale vse znake običajnih volitev, z mnogimi obljubami od vseh treh večjih strank. Po TV debati med temi tremi predstavniki strank pa se je slika znatno spremenila. Vodja opozicije, John Turner, je zelo ostro napadel voditelja konservativne stranke Briana Mulroneya, da bo s podpisom "Pogodbe za Prosto Trgovanje" med Kanado in Z.D. prodal Kanado Amerikancem. S tako pogodbo, je trdil Turner, bi Kanadčani zgubili svojo kulturo, svoje socialne pridobitve v zdravstvu in socialnem zavarovanju upokojencev in končno svojo kanadsko identiteto. Vse te čustvene očitke je odločno zavrgel Mulroney, ki je trdil, da je tako govorenje le načrtno strašenje in volilni manever. Take trditve da so neresnične, kajti od Pogodbe bosta imeli koristi obe državi. Vsekakor je to vprašanje razdelilo Kanadčane bolj kot katerekoli volitve v njeni zgodovini. Debata razdvaja družine, stare strankarske lojalnosti so padle, ker so pristaši in nasprotniki Pogodbe v obeh najmočnejših strankah. Tretja, NDP, je pa seveda strnjeno proti, saj ima že zgodovinsko znano stališče, da je navadno v vsem nasprotna Združenim Državam.

Izid tega perečega vprašanja je silno negotov, zdi se pa, ko to pišemo, da bodo Kanadčani, četudi z manjšo večino kot pri zadnjih volitvah, dali znova zaupnico konservativcem, z njo pa tudi Prostemu Trgovanju med Kanado in Z.D. Skoda, da je vprašanje Pogodbe popolnoma zatrenilo druga važna vprašanja, o katerih se ob volitvah običajno razpravlja.

SLOVENCİ-KANADSKI DRŽAVLJANI! IZPOLNITE SVOJO DRŽAVLJANSKO DOLŽNOST IN VOLITE PO SVOJĀ VESTI! V DEMOKRATSKI KANADI JE TO VAŠA PRAVICA!

STANOVNIK V WASHINGTONU:

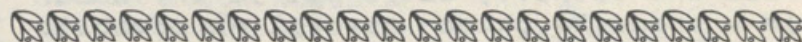
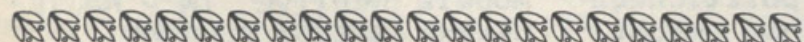
Prve dni novembra se je mudil na neuradnem obisku v Washingtonu predsednik Republike Slovenije Janez Stanovnik. Ob tej priliki je imel tudi časnikarsko konferenco z National Press Clubom na kateri je med drugim dejal, da mora njegova dežela postati demokratična, imeti svobodno ekonomijo in da **ŠE MORA SEDAĀ VLADUJOČA KOMUNISTIČNA STRANKA ODPOVEDATI OBLASTI.**

Predsednik SRS se je ob tej priliki sestel tudi s sekretarjem ZDA, g. George Shultzom.

Srbski časopisi so zadnje čase napadali Stanovnika, zlasti izjavo, da inflacija (236%) in srbski nacionalizem grozita izzvati državljansko vojno v deželi.

V PREMISLEK:

Angleški prestolonaslednik Prince Karel je med petdnevnim obiskom v Franciji izjavil, naj se dežele kot so Francija in Anglija ne bojijo Združene Evrope. "Odstranitev carinskih zaprek ne bo izbrisala geografskih, jezikovnih in kulturnih vrednot" (kakega naroda). (Tor. Star 11.11.88.)

NEMINLJIVA SLOVENIJA

Intervju z avtorjem prof. dr. Cirilom Žebotom

Pri Mohorjevi v Celovcu je pravkar izšla najnovejša knjiga profesorja dr. Cirila Žebota: NEMINLJIVA SLOVENIJA. Za ta pomemben dogodek je dr. Mate Roesmann iz Clevelanda, eden najvidnejših javnih delavcev med Slovenci v Združenih državah, imel z avtorjem knjige v Washingtonu naslednji pogovor.

Roesmann: 29. oktobra je poteklo 70 let od slovenskega preloma s Habsburško monarhijo in sestave prve slovenske narodne vlade v Ljubljani -- torej nekak rojstni dan slovenske države, kar je seveda dogodek, ki predstavlja najvažnejšo prelomnico v moderni slovenski zgodovini. Ob tej 70 letnici je slovenski narod zopet sredi prelomnih dogajanj, ki bodo nedvomno najusodnejšega pomena za slovensko bodočnost. Professor Žebot, ali ni značilno, da je vaša nova knjiga izšla ob tej obletnici in v času teh prelomnih dogajanj?

Žebot: Po mojem načrtovanju naj bi bila NEMINLJIVA SLOVENIJA izšla že konec leta 1987 kot poseben spomenik Majniški deklaraciji za njeno 70. letnico. Ko se je tiskanje knjige raztegnilo v letošnje leto, pa je izredni razvoj dogajanj v Sloveniji in Jugoslaviji narekoval novo potrpežljivost pri zaključevanju knjige. Kot nekako zadoščenje za to pa današnji izid NEMINLJIVE SLOVENIJE sovpada s 70. rojstnim dnevom slovenske države 29. oktobra. Ta dan Slovenci v svobodnem svetu že desetletja praznujejo kot slovenski narodni praznik. Obenem pa knjiga postaja tudi so-oznanilka novega preloma v slovenski narodnopolitični zgodovini, ki se odvija pred našimi očmi.

Roesmann: Profesor Žebot, ali bi na kratko povedali nekaj o ozadju nastanka vaše nove knjige?

Žebot: Knjigo, ki sem ji šele ob zaključku prvega osnutka rokopisa dal ime NEMINLJIVA SLOVENIJA, sem bil zasnoval kot dozorela razmišljanja o svojih doživetjih, preizkušnjah in spoznanjih o slovenski narodnopolitični usodi. Rojen sem bil še ravno pred začetkom prve svetovne vojne v Mariboru v družini, katere oče in mati sta bila slovensko utrjena v njenem mladostnem upiranju načrtovanemu ponemčevanju na severno-vzhodnih robovih Slovenskih goric ob reki Muri v prvih letih tega stoletja. V Maribor sta prišla leta 1910, ko je tedanji slovenski politični voditelj na Štajerskem, dr. Anton Korošec, oče -- takrat predsednika Slovenske Mladiške zveze -- povabil v uredništvo slovenskih listov v tiskarni svetega Cirila.

Po dovršeni klasični gimnaziji v Mariboru sem v jeseni 1932 odšel na Ljubljansko univerzo, kjer sem študiral pravo in ga dopolnjeval z ekonomijo in sociologijo. Po doktoratu 1. maja 1937 sem se dve leti specializiral v ekonomiji na univerzah v Milanu in Parizu.

Svoja prva slovenska narodnopolitična doživetja sem začel nabirati že v otroških letih, ko me je oče kot mariborski narodni poslanec jemal s seboj na politična zborovanja in sestanke v mestu Mariboru, po Slovenskih goricah in v dolini Drave med Pohorjem in Kozjakom. Tako je oče postal moj prvi slovenski vzor.

Ko sem jeseni 1932 prišel v Ljubljano, sem se tam kmalu srečal s prof. Lambertom Ehrlichom in se pridružil njegovemu krogu študentov, iz katerega so nastali študentski tednik STRAŽA V VIHARJU, obnovitev Slovenske dijaške zveze v najbolj široko organizacijo slovenskega dijaštva, pozneje pa tudi ustanovitev akademskega kluba STRAŽA.

Ehrlichovo Višarsko slovenstvo v razdobju Aleksandrove diktature (1929-1936) -- poimenovano po Ehrlichovih sestankih na Svetih Višarjih s študenti z vseh delov Slovenije -- je poglobilo in izoblikovalo moje od očeta podedovano slovensko prepričanje. Spoznanje zares življenjske potrebe, da slovenski narod za svojo ohranitev in uveljavljanje potrebuje lastno suverenost, me je bolj in bolj približevalo tedanjemu mojstru slovenske narodne politike dr. Antonu Korošču. Po drugem osebnem srečanju z njim leta 1934, ko je dr. Korošec bil v internaciji na otoku Hvaru, je on postal moj tretji veliki slovenski vzornik.

Iz tega mojega zgodnjega, mladostnega ozadja sta zrasli in se razvili moja življenjska slovenska zavezanost in zavzetost, katerih najmočnejši odsev je nova knjiga NEMINLJIVA SLOVENIJA.

Roesmann: Kako bi vi na kratko izrazili poglobitveno misel NEMINLJIVE SLOVENIJE?

BUČAR PONOVO V STRASBOURGU:

Celovška NEDELJA poroča dne 13. nov., da je v sredo, 25. oktobra ponovno govoril v evropskem parlamentu v Strasbourgu dr. F.

Bučar o aktualnih problemih slovenskega naroda in o njegovi bodočnosti z u-

sodo Jugoslavije. To pot je dr. Bučar govoril na povabilo parlamentarne komisije za jugovzhodno Evropo, ki jo vodi pos-

lanec dr. Otto Habsburg - zgodovinsko tudi dedni knez slovenske Marke in drugih slovenskih pokrajn. V svojem govoru je dr. Bučar analiziral vzroke, zakaj se Jugoslavija v zadnjem času pojavlja

Žebot: Vkljub velikim ozemeljskim in človeškim izgubam v teku desetih brezdružavnih stoletij svojega narodnega nastajanja na močno pomembnem koščku Srednje Evrope, med porajajočim se italijanstvom na zahodu in prodirajočim nemštvom s severa, je -- še vedno nesuvereni -- slovenski narod trmasto vztrajal na zanikavanemu mu cilju lastne državne suverenosti. Prvič je ta cilj javno izrazil v pomladi prebujenih evropskih narodov v Srednji Evropi leta 1848. Čeprav tedaj ni bil dosežen, je narodnopolitični cilj Zedinjene Slovenije ostal osrednje vodilo slovenskega naroda skozi obe svetovni vojni do danes.

Roesmann: Vaša knjiga obravnava dober del novejših slovenske zgodovine in sedanosti. V čem pa, mislite, lahko vaše delo pripomore mlajšim slovenskim rodovom pri iskanju poti v slovensko bodočnost?

Žebot: NEMINLJIVO SLOVENIJO sem napisal predvsem zato, da bi knjiga povojnim slovenskim rodovom pomagala izpolniti spoznavno vrzel, ki je nastala po drugi svetovni vojni, ko je tedanji jugostalinistični režim neusmiljeno zatiral -- v šolah, medijih in prisilnih organizacijah -- slovenski zgodovinski spomin o petdesetih demokratičnih letih slovenskega javnega življenja pred nasilnim prevzemom jugostalinistične oblasti. Ta kulturni genocid je z nekaj prejšnjimi izjemami v glavnem prenehal šele sredi osemdesetih let. Moja knjiga SLOVENIJA VCERAJ, DANES IN JUTRI leta 1967, v kolikor je iz Celovca prodrla v SR Slovenijo, je v tedanji slovenski narodnokulturni pustinji podtalno odmevala kakor kak klic vpijočega v puščavi. Pa tudi NEMINLJIVA SLOVENIJA ni mogla iziti v Ljubljani -- dokaz, da svoboda slovenske besede v SR Sloveniji še ni popolna.

S svojim nemarksističnim prikazom novejših slovenske zgodovine bo NEMINLJIVA SLOVENIJA -- tako upam -- utrdila izkustveno že napravljeno odločitev novih slovenskih rodov, da v sedanji veliki krizi jugo-unitarizma slovenskemu narodu priborijo izpopolnitev slovenske suverenosti.

Ti rodovi so se izkustveno že priborili do zaključka, da je v danih razmerah alternativa utrditvi slovenske narodne samobitnosti postopno posrbljenje pod pretvezo socialističnega jugoslovanstva kakor je pred prvo svetovno vojno alternativa bila ponemčenje in poitaljančenje.

V letošnjem letu so mladi Slovenci prepričevalno dokazali -- URBI ET ORBI -- da so premagali nekdanji slovenski strah pred imperijalističnim nasiljem od zunaj. Vojaškim izvrševalcem beograjskega nasilja v Sloveniji -- tokrat na neomikanem vojaškem sodišču v Ljubljani -- so mladi slovenski obtoženci povedali, da si bo slovenski narod sodbo pisal sam. V tem duhu se bo upiral tudi vsem poizkusom centralističnega spreminjanja jugo-ustave. Slovenski narod hoče od te ustave napredovati v popolno slovensko suverenost, ne pa nazadovati v znova rastoči beograjski unitarizem.

Roesmann: In kaj je vaša sklepna misel ob predstavitvi vašega novega knjižnega dela?

Žebot: Za sklep bi le še dostavil, da bo NEMINLJIVA SLOVENIJA -- tako upam -- pomagala razčistiti tudi nekatere sporne pojme v slovenskem narodnopolitičnem programu: Kakor so v sodobnih razmerah svobodni trgi bistveni za uspešno gospodarjenje, tako je državna suverenost naroda pogoj za ohranitev in rast narodnega življenja. Toda, kakor tržno gospodarstvo ne pomeni, da je tržni mehanizem sam sposoben v vsem usmerjati narodno gospodarstvo, tako državna suverenost slovenskega naroda ne more sama po sebi zadovoljiti nekaterih potreb novega časa. Le-te zahtevajo sodelovanje z drugimi narodi, ne da bi s tem kaj odzele od slovenske samobitnosti in enakopravnosti. Bistveno je, da je meddržavno sodelovanje jasno dogovorjeno in pogodbeno sklenjeno.

Knjigo označuje tudi obilna in skrbna dokumentacija. Upam, da bo to v posebno korist strokovnjakom, ki bodo zamolčano ali potvarjano razdobje bližnje slovenske zgodovine podrobno preučevali.

Roesmann: Gospod profesor Žebot, najlepša vam hvala za vse vaše dolgoletne napore in delo, ki so rodili to pomembno in izredno knjigo, ki obravnava zadnjih 70 let slovenske narodnopolitične zgodovine iz nemarksističnih spoznavnih izhodišč in jo moremo smatrati za najpomembnejše delo in dejanje Slovencev v svobodnem svetu.

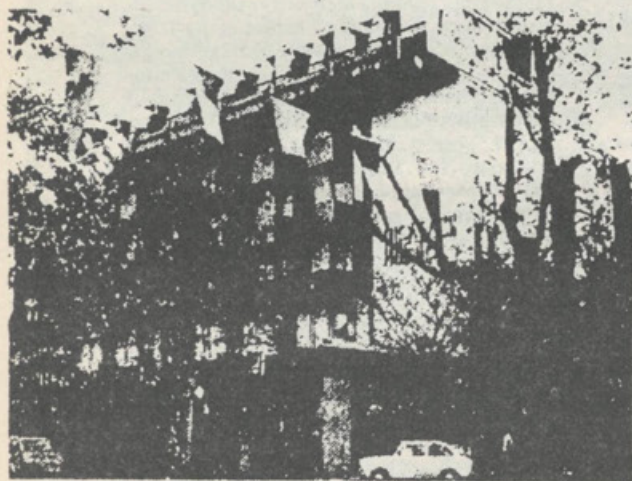
V Washingtonu, 29. oktobra 1988

na prvih straneh svetovnega časopisja. POLITIKE evropskih držav je opozoril, da v okviru sedanjega političnega modela ni mogoča nikaka trajnejša rešitev problema jugoslovanstva, s tem pa tudi

evropske nestabilnosti. JUGOSLAVIJA LAHKO PREŽIVI LE KOT DEŽELA SUVERENIH NARODOV, DEMOKRATIČNE UREDITVE IN V NAJTE-SNEJŠI POVEZAVI Z RAZVITO EVROPO.

Dragi rojaki, potujete v Evropo?

Na pragu domovine, v središču stare Gorice na lepem drevoredu Corso Italija, vas pričakujemo v PALACE HOTELU, najboljšem hotelu v mestu: 75 sob s kopalnico, telefonom, radijskim sprejemnikom, barvno televizijo, mini-barom, klimatizacijo. Najmodernejši komfort po zelo ugodnih cenah: enoposteljna soba \$28.00, dvoposteljna soba \$39.00. Cenjenim gostom so na razpolago hale, konferenčna dvorana, parkirni prostor in hotelska restavracija v začasno ločenem poslovanju. V PALACE HOTELU bo poskrbljeno za vaš čimprijetnejše počutje, dobrodošlico pa vam bo osebno izrekel rojak Vinko LEVSTIK:

DOBRODOŠLI!

PH-PALACE HOTEL, Corso Italia 63

34 170 Gorizia-Gorica, Italy; Tel.: 0481-82166; Telex 461154 PAL GO I

ŽUPNIJSKA HRANILNICA in POSOJILNICA "SLOVENIJA"

Vam nudi razne finančne usluge: Posojila za hiše, avtomobile, potovanja, študij itd. Vaši prihranki pa se obrestujejo po največji možni stopnji.

POSLUŽITE SE NAŠE SLOVENSKE FINANČNE USTANOVE!**URADNE URE**

na 618 Manning Ave. Toronto Tel.: 531-8475
 Torek - sreda 10 a.m. - 3 p.m.
 Četrtek - petek 10 a.m. - 8 p.m.
 Sobota 10 a.m. - 1 p.m.
 na 739 Brown's Line, Toronto Tel.: 255-1742
 Torek - sreda 10 a.m. - 3 p.m.
 Četrtek - petek 1 p.m. - 8 p.m.
 Sobota 10 a.m. - 1 p.m.
 v Hamiltonu pri sv. Gregoriju Velikem Tel.: 561-9952
 Vsak petek od 4h do 8h zvečer.

Sobota od 10 a.m. do 1 p.m.

NAŠA NAJSTAREJŠA POLICIJA VABI NOVINCE

Royal Canadian Mounted Police želi, da njene edince predstavljajo ljudi, katerim služijo. Deželo v kateri živimo sestavljajo ljudje z različnimi kulturami, ki govorijo mnogo različnih jezikov. RCMP je predana ideji vzdrževanja organizacije, ki je zrcalo te etnične in kulturne razlike.

Člani RCMP se veselijo potrebe preučevanja vedno novih metod in prestiža delati v mednarodno poznani policiji, ki

deluje vodilno na robu tehnologije in prednosti služiti Kanadčanom na krajevnem, narodnem in mednarodnem nivoju.

Vstop v kanadsko narodno policijo lahko vodi k zanimivi in zadovoljivi karieri za kvalificirane kandidate.

Za nadaljne informacije, kako se pridružiti RCMP, stopite v stik z najbližnjim oddelkom, ali pa pišite na:

The Commissioner
 Royal Canadian Mounted Police
 1200 Alta Vista Drive
 Ottawa, Ontario K1A 0R2

Royal Canadian Gendarmerie royale
 Mounted Police du Canada

Canada

Vladimir Mauko

V. MAUKOVA NAGRADA

Na konferenci Kanadske Multilingual Press Federacije dne 5. novembra 1988 v hotelu Airport Hilton je bila ob obletnici smrti V. Mauka podeljena posebna plaketa kot priznanje za njegovo delo kot predsednika obeh, CMPF in Ontario Multilingual Press Association. Plaketo je podelil Premier Ontaria Hon. David Peterson sestri pokojnega Vladimirja Mauka,

dolgoletnega urednika Slovenske Države, gospej Santi Sedlar.

PRIZNANJE KUZMIČU.

V nedeljo 25. oktobra 1988. so v slovenski dvorani na Manning Ave. v Torontu prekmurski rojaki proslavili spomin 250 obletnice rojstva prvega katoliškega pisatelja v Prekmurju, Miloša Kuzmiča. Ob polni dvorani je program brezhibno potekal in tako smo se v tujini lahko seznanili z enim prvih pisateljev in buditeljem prekmurskih Slovencev.

GROB SE ZA GROBOM VRSTI...

V Montrealu je v oktobru umrl oče številne družine, organizator in pevovodja v slovenski cerkvi sv. Vladimirja, g. Janez Rabzelj. Še par dni pred prerano smrtjo se je kot vsako leto udeležil domobranskega banketa v Torontu. Bil je zvesti naročnik SD. Ugledni družini izrekamo naše iskreno sožalje!

JOŽEF ŠPINDLER UMRL.

Pred 6 tedni je pri sv. Ani v Sl. goricah umrl bivši predvojni narodni poslanec in ljudski tribun viničarjev, Jože Špindler.

Pokojni je po vojni zapustil domovino in preko Rima emigriral v Združene države, kjer se je z družino naselil v Clevelandu.

Domotožje po Slovenskih goricah ga je pripravilo, da se je vrnil v Evropo, to pot v Avstrijo in se naselil ob Muri, nasproti svojega posestva, ki ga je opravljal njegov sin. Po smrti svoje žene se je preselil k njemu. Pokojni Jože je bil zelo navdušen Slovenec, ki je pojmoval

politiko kot služenje slovenskemu narodu, za kar je seveda moral plačati visok davek. Če bi bil ob koncu vojne ostal v domovini, bi ga čakala znana usoda politikov, ki niso odobrivali revolucionarnih metod komunistov. Med pristaši Slovenskega državnega gibanja je imel mnogo prijateljev.

Družinam v ZD in v Sloveniji naše najiskrenejše sožalje. Bog mu bodi pravičen plačnik za njegovo delo za slovenski narod.

Ob 29 letnici smrti ljubljanskega škofa

DR. GREGORIJA ROŽMANA
 1959-1988

KRIZA IN
 TEŽA IN
 PLACILO

*3.III.1883 v Smihelu na Koroškem
 †16.XI.1959 v Clevelandu v ZDA

Ljubil je Tebe, o Bog.

Nebeški Materi je vse zaupal. Priporočil ji je naš narod. Molil je zanj, da bi ostal veren in svoboden. Daj, Gospod usliši njega in nas, da bi bili vsi eno.

DELO, SOBOTNA PRILOGA 29. oktobra 1988. DR. PETER JAMBREK MENI DRUGAČE

Velika in usodna ustavna prevara!

Zato slovensko politično vodstvo, člani ustavne komisije in delegati v republiški skupščini prevzemajo polno osebno odgovornost za odločitev o sprejemu dopolnil, ki usodno degradirajo državno suverenost slovenskega naroda. Narod sam namreč ni imel — zlasti v času sprejemanja ključnih sporazumov in odločitev v drugi polovici oktobra letos — možnosti za uresničitev svoje temeljne pravice do samoodločbe. Njegovi pripadniki in drugi državljani republike Slovenije se posebej niso imeli možnosti, da bi v tem procesu uveljavili svoje temeljne človekove in drzavlanske pravice do popolne in objektivne seznanjenosti ter do sodelovanja pri odločanju o življenjskih in usodnih vprašanjih svojega nadaljnjega obstoja in razvoja.

Zgodovinsko in politično vsebino pravice Slovencev do samoodločbe določa osma temeljna točka Osvobodilne fronte slovenskega naroda, s katero je bila sprejeta slovenska zaobljuba, da bo »po svoji narodni osvoboditvi o notranji ureditvi združene Slovenije in o svojih zunanjih odnosih odločal slovenski narod sam.« Z vidika teorije države in prava pa lahko konkretiziramo državno suverenost naroda z naslednjimi bistvenimi atributi njegove samostojnosti: (a) s pravico do zakonskega urejanja »notranjih« in »zunanjih« razmerij, (b) pravico do urejanja sodne funkcije, (c) pravico do obrambe, (d) načelno prednostno pristojnost narodove države v primerjavi s federalno oblastjo, in (e) s samostojnostjo pri urejanju mednarodnih odnosov.

Z ustavo iz leta 1974 so bili vsi ti vidiki slovenske državnosti v okviru federacije urejeni zadovoljivo, tako da je bilo realizirano načelo suverenosti naroda vsaj na ustavni normativni ravni, kljub razumljivim konkretnim ustavnim odstopanjem, da bi bilo zagotovljeno delovanje federacije. S sprejetjem dopolnil se bo v temelju podrla ta ustavna zgradba državne suverenosti slovenskega naroda, in sicer v vseh petih naštetih temeljnih razseznostih. Oglejmo si pobliže te spremembe.

Prvič: Primat zveznega zakona. V veljavi ostaja določilo 207. člena zvezne ustave (»republiški in pokrajinski zakon ter drugi predpisi... ne smejo biti v nasprotju z zveznim zakonom«). Opušča pa se dosežanje določilo, po katerem ima v primeru neskladja pri uporabi prednost republiški zakon. To, da z dopolnilom ni bilo dodano nasprotno določilo o prednosti zveznega zakona, je brez pomena in ne pomeni nikakršnega »slovenskega uspeha«. Primat zveznega zakona ostaja v veljavi, republiški zakon pa v primeru neskladja ostaja brez varstva.

Drugič: Sodstvo in tožilstvo. Po novem dobitva federacija pravico, da z zakonom določa načela o ustanavljanju in sestavi rednih sodišč in javnih tožilstev. Javni tožilec pa dobiva pravico in dolžnost, da neposredno nižjemu (ali tudi kakemu drugemu) tožilcu daje obvezna navodila za njegovo delo. Zvezni javni tožilec je seveda na vrhu sistema javnega tožilstva. »Posredovanje načel o pravosodju prek zveznega zakona«, pravi profesor I. Kristan »degradira položaj republike kot države na položaj decentralizirane administrativne enote.«

Tretjič: Armada. Glavni vzvod civilnega nadzora nad armado kot zvezno ustanovo je tako v svetu kot pri nas vsaj potencialno njeno financiranje prek državnega proračuna. Tudi s stališča republike je nadzor finančnih virov armade ključnega pomena.

Novi način financiranja JLA vzpostavlja samostojnost vojaškega proračuna, ki se napaja iz posebnih namenskih virov, v posebej določenem obsegu, čeprav formalno »znotraj« celotnega državnega proračuna. Za vrhovni ustavni cilj, ki ga opravičujejo vsa sredstva (vsi davčni in drugi finančni viri) je definirana »stabilnost financiranja JLA.« Obseg denarja, ki je lahko zbran za potrebe armade, je omejen le »do odstotka (od ustvarjenega narodnega dohodka, op. P. J.), določenega v srednjeročnem načrtu s tem, da udeležba... posamezne republike... ostane v okviru določenega razmerja.« Dr. J. Šmidovnik pa je že natančno prikazal ohlapnost takih določil in skoraj nekontroliran vpliv, ki ga ima armada sama na določanje ustreznih planskih sredstev, odstotkov in razmerij. Ob ohlapnosti in raztegljivosti omejitev za financiranje JLA pa nova, amandmajska ustavna norma dopušča uporabo vseh davčnih in drugih finančnih virov za dosego omenjenega vrhovnega ustavnega cilja: »posebni davek na promet«, »druge namenske vire«, pa tudi »druge davke.« V dopolnilu so torej prvotno predlagane besede »davek iz dohodka« zamenjane z besedami »pa tudi drugi davki«. To pa naj bi bil osrednji uspeh slovenskih

S sprejetjem ustavnih dopolnil bosta državnost in suverenost slovenskega naroda marsikje ponižana na položaj upravne enote. Usodni dogovori so bili sprejeti na hitro in v ozkem krogu, na podlagi nepopolnih in enostranskih informacij pa je slovenska skupščina sprejela napačno odločitev, da ne bo razpisala referendum, pravi dr. Peter Jambreč.

pogajalcev. Uspelo jim je pač še razširiti moč vire financiranja JLA na vse »namenske vire.« Nič čudnega, da je armada že izrazila svoje zadovoljstvo z novo ureditvijo.

V dopolnilo zgornjemu, morda suhoparnemu izjavljanju, pa je treba poudariti tudi politični kontekst odločitve, da se JLA trajno in ustavno legitimno spusti z vsakršne finančne verige. Gre seveda za obupno ekonomsko in razvojno stisko vseh delov Jugoslavije, vseh slojev prebivalstva in vseh sektorjev gospodarstva in javnih služb, za uveljavljanje politike razbremenjevanja gospodarstva, za izjemno ugoden mednarodni varnostni položaj in pa za številne aktualno-politične dokaze o nekontroliranih ambicijah vojaškega vrha na represivni način posegati na področja civilne družbe in demokratične javnosti.

Četrtrič: Razmerje med pristojnostmi republike in federacije. Načeli »enumeracije« federalnih pristojnosti in »presumpcije« v korist republike pomenita, da so v republiški izvorni pristojnosti vse funkcije razen tistih, ki jih republika prostovoljno prenese na federacijo. To načelo pomeni eno ključnih razseznosti državne suverenosti naroda. Že v okviru veljavne ustave pa ga spodkopava neustavna dosežanja uporaba 2. točke 1. odstavka 281. člena zvezne ustave (»federacija prek zveznih organov zagotavlja sistem socialističnih samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov in enotne temelje političnega sistema«) na podlagi katere se je širila zvezna zakonodajna pristojnost. To sredstvo »spodkopavanja« ustavnih temeljev odnosov v federaciji (prof. I. Kristan) ostaja še naprej v veljavi, z dopolnilom pa so uvedene še številne druge nove regulativne pristojnosti federacije na tako pomembnih področjih, kot so urejanje: — sistema državne uprave, — sistema javnega obveščanja, — družbenih svetov, — velikih tehnično-tehnoloških sistemov (PTT, elektro sistem, železnica), — davčnega sistema in politike, — strategije tehnološkega razvoja, — gospodarskega razvoja in načrtovanja — in drugih.

Petič: Mednarodni odnosi. Po dosežanju ustavi je republika sodelovala z organi in organizacijami drugih držav ter z mednarodnimi organizacijami v okviru zahtevane zunanje politike Jugoslavije in mednarodnih pogodb (271. člen). Po novem (dopolnila 32) pa »republike medsebojno sodelujejo, ko gre za mednarodno sodelovanje, ter ga usklajujejo z zveznimi organi«, seveda še vedno v okviru »zahtevane zunanje politike Jugoslavije.« Pravna razlaga in politična konkretizacija tega novega določila je jasna: Slovenija bo na področju mednarodnih odnosov odvisna od dobre volje, konkretnih dogovorov, sporazumov in dovoljenj drugih republik in zveznih državnih organov. Ni sporno, da bodo slednji v primerih »nesodelovanja« ali »neusklajenosti« (to pa sta pojma, ki dopuščata diskrecijsko in arbitrarno razlago) lahko Sloveniji preprečili ali jo vsaj izarali pri izvajanju njenih programov sodelovanja v okviru delovne skupnosti Alpe-Adria, osimskih sporazumov, maloobmejnega prometa, skupnega slovenskega kulturnega prostora in pri številnih drugih gospodarskih, kulturnih in političnih oblikah do sedaj sorazmerno samostojnega mednarodnega sodelovanja.

Zgornjih pet vidikov degradacije državne statusa in samostojnosti republike predstavlja povezano celoto. O tej celoti je tekla in še teče razprava, o njej sta se izrekla slovensko vodstvo in slovenska skupščina. Kmalu bo sprejeta tudi formalna odločitev. Sprejeli jo bodo delegati slovenske skupščine prostovoljno. Lahko bodo glasovali »za« ali »proti«. Za svojo odločitev bodo hočeš-nočeš odgovarjali pred lastno vestjo, pred svojimi otroci, in seveda pred vsem narodom. Z imenom in priimkom. Zavajajoče in (samo)slepično je pedantno naštevati stavke, večje in pike v končnem predlogu dopolnil, glede katerih so bila »uveljavljena slovenska stališča.« Nesramno bi bilo o teh zadevah lagati slovenski javnosti.

Koliko je oziroma bo ostalo po 29. novembru 1988 še od slovesne obljube Osvobodilne fronte slovenskega naroda, da bo »po svoji narodni osvoboditvi o notranji ureditvi združene Slovenije in o svojih zunanjih odnosih odločal slovenski narod sam? Bore malo.

Ostaja kot zadnje jamstvo narodove suverenosti le t.i.m. »konsenz« pri odločanju v zvezni skupščini. Toda njegova praktična učinkovitost s stališča Slovenije se je vsaj v dosedanjih zvezni zakonodajni praksi izkazala za zanemarljivo. Ne vidim razlogov, zaradi katerih naj bi se povečala, prej nasprotno. Sicer pa tako in tako napovedujejo njegovo odpravo v »naslednji fazi ustavnih sprememb.«

To razmišljanje želim končati z nekaj odgovori na vprašanje o odgovornosti za opisano zagatno stanje.

Prvič. Brez patetike lahko ugotovim, da je ta odgovornost usodna in zgodovinska. Pred našimi očmi poteka proces opuščanja državnosti in suverenosti slovenskega naroda. Vsi znaki tudi kažejo, da so dopolnila le začetek procesa centralizacije Jugoslavije, ki mu ni videti konca. Dopolnila že veljajo za prvo fazo ustavnih sprememb, ki naj ji sledi formulacija »nove ustave.« Ta pa naj še koreniteje unitarizira jugoslovansko državo. Tragično je, da je z vidika slovenskega naroda proces centralizacije ireverzibilen: pravico imamo upreti se mu v konkretni točki ustavnega spreminjanja. Ko pa smo nanj dali pristanek, ni povratka na prejšnje stanje. »Republika izgubljenih pristojnosti in izgubljenega položaja... ne bo nikdar dobila nazaj.« (prof. I. Kristan)

Drugič. Spričo dogajanj v drugi polovici letošnjega oktobra, in še posebej spričo odločitev o opustitvi referendumskega odločanja o dopolnilih se vsa odgovornost osredotoča predvsem na slovensko politično vodstvo, pa tudi na člane ustavne komisije ter na slovenske delegate v zvezni in v republiški skupščini. Z »vodstvom« pa razumem tisto ožjo skupino ljudi, ki sprejemajo bistvene in zgodovinske odločitve, od katerih je odvisna usoda vsega naroda (C. W. Mills) in ki ji v sociologiji pravimo »elita oblasti« ali »politična elita.« Sedanje slovensko vodstvo se je formiralo in utrdilo na oblasti — oziroma — po obračunu z liberalno strujo v slovenski politiki (ki jo je simboliziral Stane Kavčič) v zgodnjih sedemdesetih letih. Programsko se je opredelila z vrsto institucionalnih reform (pravosodja, šolstva, univerze, »tozdiranje« in »sozdiranje« zamenjava predstavniškega z »delegatskim« sistemom, »dogovorna ekonomija«, monopol SZDL v kandidacijskih postopkih, itd.), ki jih je zaokrožila ustava iz leta 1974. Ideološko racionalizacijo teh reform je predstavljala znana »kulturna revolucija« sedemdesetih let z značilno simboliko »razrednega boja« in »marksistične teorije«. Kadrovsko se je slovenska politična elita obnavljala na podlagi sistema klientelizma, nepotizma in kooptacije, ob ohranjanju statusa in vpliva »modrih starcev«. Prav to in tako vodstvo je regulator poteka sedanje ustavne reforme ter je odgovorno za njen končni izid.

Katere napeke je to vodstvo do sedaj že naredilo z vidika življenjskih in zgodovinskih interesov slovenskega naroda? Katere še utegne storiti? In zakaj je — z analitičnega stališča — razumljivo, da jih je oziroma jih še bo storilo? Začel bom pri zadnjih in konkretnih napakah.

Prvič. Končna faza ustavnih pogajanj je potekala hitro, v ozkem krogu, brez strokovnega preverjanja in javnega odziva. O konkretnih dogovorih je bila slovenska javnost obveščena enostransko, hočem reči le s strani tistih, ki so bili neposredno udeleženi v pogajanjih. Javnost torej ni dobivala informacij od alternativnih virov, ki bi zagotavljali vzajemno kontrolo. Informacije niso bile popolne, saj se javnost v večini primerov s konkretno rešitvijo ni mogla seznaniti na podlagi izvirnega besedila, temveč ji je bila posredovana pristransko, nerazdružno povezana s subjektivno oceno uradnega poročevalca. Faze odločanja so si sledile tako hitro, da se o konkretnih rešitvah ni moglo formirati stališče delegatske baze, kaj šele, da bi se slednje lahko formalno opredelilo kot vsebina delegatskega mandata za odločanje v zvezni skupščini pri sprejemanju predloga dopolnil, in v republiki — za zdaj o referendumu. Stališča baze so bila subjektivno rekonstruirana na podlagi primerjav med »rezultati javne razprave« ter skupščinskimi stališči (s 14. septembra letos, znanih 14 »nejev«) na eni strani, ter končnimi formulacijami na drugi. Seveda bo treba opraviti še temeljito, podrobno in objektivno analizo in primerjavo

(a) orientacij slovenske javnosti o problemih, ki jih regulirajo dopolnila, na podlagi javnomnenjskih raziskav, (b) vsebine sporočil, izraženih med javno razpravo, (c) stališči slovenske skupščine o ustavnih spremembah, ter (d) končnimi formulacijami dopolnil. Ne dvomim, da taka primerjalna analiza bo opravljena in hkrati domnevam, da bo pokazala stopnjo razdalje med slovensko javnostjo in ustavnimi dopolnili. Za primer pa lahko vzamemo primerjavo uradne razlage, po kateri so »razprave in delo v zvezi z ustavnimi spremembami... položaj suverenih republik v federativni socialistični republiki Jugoslaviji« (M. Potrč, 25. oktober letos) »in oceno pisca teh vrstic. Po moji oceni ustava dopolnila »odpravljajo« suverenost republike, po Potrčevi pa jo »utrjujejo«. Trdim seveda, da se obe izjavi da preveriti na podlagi dejstev in argumentov.

Drugič. Predhodna napaka slovenskega vodstva je bila, da je sploh pristalo na ustavnorevizijski proces z očitno centralističnimi izhodišči, in da je, potem, ko je pristalo in dobilo formalno potrditev skupščine, zavzel »ustavobraniteljski« defenzivni položaj. S tega izhodišča je lahko le izgubljalo in izgubilo. Odprto je ostajalo ves čas le vprašanje, koliko bo izgubilo.

Tretjič. Glede na idejni in politični izvor sedanje slovenske elite oblasti je razumljivo, celo nujno, da je ostala njena osnovna programska in s tem tudi pogajalska platforma ustava iz leta 1974. Ta ustava ne predstavlja le »politične formule«, v katero je sedanje

” In kakšna je po vsem tem lahko neka končna ocena in napoved? Kakorkoli bi si tudi sam želel najti kako spodbudno misel, optimistično oceno ali razvojno perspektivo, mi to ne uspe. Čeprav bi želel odriniti spoznanje o ciklični logiki razvojnih sprememb v Jugoslaviji, ga ne morem: obdobju liberalizacije in nacionalnega osamosvajanja neizbežno sledijo procesi zapiranja družbe in ljudi, centralizacije, blokade. Tudi tokrat se bojim, da je konec slovenske pomladi, končalo se je tudi poletje, prišla je jesen in za njo prihaja zima. Ali se bomo spet nemočno zaprli v svoje domove (kdor ga ima) in poskušali preživeti, kakor kdo ve in zna? Zdi se mi namreč, da po neki neizbežni sistemski logiki v državi, kakršna je Jugoslavija, nobena gospodarska reforma ne more uspeti. Razlike med razvitimi in produktivnejšimi in vsemi ostalimi so prevelike. “

vodstvo vložilo veliko osebnih naporov in v kateri je intimo prepričano, ampak tudi optimalno varuje njegove skupinske interese ter samoobnavljanje tako v razmerju do lastnega naroda kot tudi v razmerju do konkurenčnih političnih elit in drugih jugoslovanskih regij ali iz centra zvezne države. Politične izkušnje slovenske elite oblasti, njen modus operandi, ustavno-političnega prepričanja, njeno znanje in sposobnosti — vse to in še kaj ji preprečujejo, da bi zavzela ofenziven položaj s stališča novega nacionalnega in ustavnega programa. Zaradi vsega tega ni doumela in še ne razume, da je ustavna ureitev iz leta 1974 mrtva. Pokopali je niso oporečniški intelektualci, temveč liberalizem, centralizem in nacionalizem Slobodana Miloševića. Pokopala pa se je tudi sama, ker je ostala v večini samo na papirju.

" VAS, ZABLJENI GROBOVI,
KJER KRIŽ NE KAMEN NE STOJI,
KI NISTE VENČANI S CVETOVİ,
KJER LUČ NOBENA NE BRILI - Simon Gregorčič

DRUŽINA 44 - 1988

Čas je žrtve dajal, mi smo prekrili spomin

»Ne glede na to, ali bo še kdaj kdo vabil... sem prepričana, da se bodo ta srečanja na prvi november dogajala sama in spontano, zakaj na simbolni ravni je nocoj, s tem trenutkom, sprava z mrtvimi narejena!«

Ob prazniku vseh svetih ali — ob dnevu mrtvih, prvega novembra 1988, ob 17.05 so »nekateri nekdanji borci in kulturni delavci« na ljubljanskih Žalah, na zeleni jasi, obdani s pokončnimi in ponosnimi smrekami, za obzidjem, kjer se staro pokopališče izročja isti usodi z novim, položili velik žalni venec z zelenjem in rdečimi nageljni v sredi; od njega so se sporočilno vili štirje široki črni trakovi z napis: Njim, ki so brez pravice — do javnega spomina, ter Žrtvam stalinizma — in naših zmot. Ob napovedanem času (17.00) še ni bilo videti, da se bo kaj rodilo, samo pet minut pozneje pa so v hipu — kot bi se z neba vzeli — sklenili močan obroč ob položenem vencu ter prižigali sveče mladi in odrasli, otroci, ženske in starčki. Ne da bi jih kdo napovedal, ne da bi se sami predstavili, so se vrstili govorniki s kratkimi in jedrnatimi nagovori. A bodi zapisano, kakor se je skrivnostno večer podarjal noči in besede znanih ljudi iz naših kulturniških krogov v premislek obroču živih ljudi.

Cerkev Vseh svetih na Žalah je mogla sprejeti le peščico verujočih. Nadškof Alojzij Šuštar je v družbi petnajstih duhovnikov opravil pravno daritev za rajne. Odmevne so bile njegove besede ob spominu vseh svetih. Med grobove se je podal potem — in opravil molitve za rajne. Ob 17. uri se je napovedovala druga posebnost v tistem neopredeljenem morju ljudi, ki so prihajali na grobove, prižigali sveče, polagali cvetje, kaj pokramljali in odhajali... Kulturni delavci in nekdanji borci bodo spregovorili besedo dve v počastitev »njim, ki nimajo pravice do javnega spomina«. V hipu se nas je zbralo z vseh strani in sklenili smo obroč, ki ga je kmalu oblikovalo daleč nad dvesto ljudi. Molk nas je povezal. Vsi smo vedeli, zakaj smo prišli, vsi smo čakali, kdo bo spregovoril prvi.

Pristopil je k vencu mož, od vojnih let sem so se mu vrezale gube v obraz. Odvetnik in pesnik — je završalo iz žive meje obroča — pobudnik tega spominškega shoda. Razgrnil je list papirja pred seboj... Segment naše preteklosti, na katerega smo malo ali nič ponosni, smo prekrili s črnim prtom skrivnosti, da bi ga čim pozneje odstrili, ali ni-

kdar. Toda zgodovini ni mogoče ubezati in nič za večno skriti. Zasleduje nas in postavlja vprašanja, na katera si človek odgovora ne ve. Ve samo, da ima pravico živeti in da mu te pravice ne daje nobena oblast. Zato mu je ona tudi ne more odvzeti. To je pravica, ki jo človeku daje stvarstvo kot zemeljskemu bitju. Ta človekova pravica ni samo naravna, je sveta, je svetost sama, svetost življenja in svetost smrti. Človek, ki vanjo ne veruje, ni svoboden.

Mož, odet v dolg plašč, je pri teh besedah za hip obstal, potem pa je nadaljeval s pesniškimi verzmi: »Svobodi, čudežni vrednoti, / po Krstu smo Ime ji vzeli, / ko malo smo za njo skrbeli; / pristigli mi smo ji peroti, / da dalj ne zmore v svojem letju / in ne višin kot rrej... / Svoboda, tisoč drobcenih stvari, / rojena solza iz krvi, / izgovorjena radostno kot Mati / Njej morali smo darovati — tolažimo si vest — Pilati! / Naj manj zato srce skeli.«

V molku globokem se je talila pesničkova misel. Človeški obroč sem dočutil, kot da se nekaj težkega vali nanj; vame se je zapodila misel: Samo tisti, kdor spoštuje mrtve, lahko utrjuje prijateljstvo živih.

Večer tone v mrak noči. K vencu je stopila žena v črnini. Časnikarka in publicistka — je završalo v obroču... »Viri iusti tolluntur et nemo considerat: a facie iniquitatis sublatus est iustus: et in Sion habitatio eius in pace factus est locus eius et in Sion habitatio eius. Et erit in pace memoria eius« (Odstranili so pravične može in nihče se jih ne spominja; po krivici odstranjen, čeprav pravičen, v njegov mir je pripravljen prostor na Sionu — in njegovo bivališče je na Sionu. V miru bo spomin nanj).

Tako so odpevali kristjani, menihi, duhovniki ob smrti pravičnega, Boga vdanega. Mrtve spoštovati in se jih spominjati! Mar ni to edini način, da v sebi utrdimo čut za usmiljenje z živimi? Čemú bi jih sovražili? Ali ni grenka resnica, ki jo je zapisal Jovan Dučić (Blago cara Radovana): »Ljudje, ki sovražijo, so najprej norci, potem strahopetci, nikdar pa heroji!«

Svetostni molk prekine suhljati moz,

publicist, kulturni delavec, pristopi k vencu in plamenicam, ki ga obkrožajo. S slabotnim glasom izšepeče: »Državljanska vojna bodi s tem končana in ti trenutki naj bodo začetek njenega konca!« Pri vencu, ki je postajal že odski kraj nastopajočih, ga je zamenjala mlada žena — pisateljica, kulturna delavka, publicistka, je završalo iz obroča.

»Ko smo pred leti nekateri začeli govoriti in pisati o narodni spravi in obelisku, si najbrž z mano vred nihče ni mogel predstavljati, da bomo relativno hitro prišli do tega, ko se prvič lahko spomnimo — in to javno spomnimo! Žrtve revolucije, žrtve boljševizma. Oblast bi lahko to srečanje prepovedala, pa ga ni. Mogoče je to znak, da tudi ona počasi razumeva, kaj je to pieteta do mrtvih, kaj je to nacionalna tragedija, kaj je to sprava s smrtjo, sprava z zgodovino, kaj je to narodna sprava. Ker nimamo dostopa do grobov in do grobišč, smo se nekateri nekdanji borci in kulturni delavci domenili, da naredimo takšen shod (provizorij). Ne glede na to, ali bo še kdaj kdo vabil na to srečanje prvega novembra, sem prepričana, da se bodo od zdaj naprej ta srečanja dogajala sama in spontano, zakaj na simbolni ravni je nocoj, s tem trenutkom, sprava z mrtvimi narejena. Naj jim bo lahka zemlja!«

Spomin, žalosten, kot je zemlja grobna, mi je navrgel misel na »Knjigo, ki noče biti requiem«. Ko bi bil Bojan Štih še živ, bi se njegova beseda slišala daleč naokrog. Tako je bilo le nekaj pesnikov in pisateljev, zagnjenih v molk, morda pa je ta najzgovornejši spomin na tiste kulturne delavce, ki so po vojni morali presedeti v ječah dneve, tedne, mesece in leta — zaradi ništrca.

K vencu je pristopil duhovnik, postaven mož z obraščeno brado. Prodojen je bil njegov glas... »Bil sem skupaj s tistimi vrtnjenimi iz Vetrinja pri Celovcu, z njimi sem bil v mnogih sobah škofjeleškega gradu in škofovih zavodov v Šentvidu. Imel sem priložnost spoznati razne fante in može. Bilo je med njimi veliko svetosti, morda tudi kakšna barabija, toda veliko več svetosti. Kaj kmalu teh ni bilo več v življenju. Toda, rečem vam, v srcu ne smemo nositi nobene trp-

kosti, ne zagrenjenosti, še manj pa sovražstva. Za kristjana prav gotovo ne! Zato pa tisti, ki je veren in zna moliti očenaš, naj ga z mano moli za vse, ki so padli v revoluciji in so pokopani bodisi tu v Ljubljani ali kjerkoli v domovini...«

Iz živega obroča se je sprostila v en odmevajoč glas Gospodova molitev. Videli sem jih, ki niso premikali ustnic, toda spoštljivo so spremljali to našo krščansko prepričanost in ubranost. Pretresljiva molitvena serenada, prinašala je kanček blaženosti v tisto večerno uro. Duhovnik je sklenil molitev z vzklikom: Gospod, daj jim večni pokoj, večna luč naj jim sveti, naj počivajo v miru!

Tik ob svoji rami zaslišim polglasno šepetanje: Ali velja ta komemoracija tudi za informbirojevske žrtve, tiste na Golem otoku? Obrnem se. Mlad mož je čakal odgovor. Tisti, ki je o svobodi govoril, mu je pojasnil: Tudi zanje in še za druge... K vencu je spet pristopil govornik in pojasnil:

»Pravkar smo zmolili za tiste, ki ležijo v grobiščih Kočevskega Roga. Rad bi vas opomnil, da se v tej komemoraciji spominjamo vseh, ki so ostali brez pravice do zaznamovanih grobov: za žrtve povojnih procesov, kot je bil Nagodetov, za žrtve dachavskih procesov, za žrtve, ki so ostale na Golem otoku.«

Mladi mož, ki je prej spraševal, je stopil iz obroča, jokaje se je bližal vencu: Tudi mojega očeta je pobralo na Golem otoku, tudi on je žrtev...

Oglasila se je pesem LIPA ZELENELA JE, TAM V DIŠEČEM GAJU... Presenetljivo otožno je odmevala. Sveče so dogorevale, redčil se je obroč ljudi. Še po poti domov sem zbrano in ubrano molil zanje rožni venec. V svoji sobici — tudi jaz imam svojo sobico — sem prebral Štihovo pripoved, najkrajšo iz vojnih let:

»Po ulicah mesta na osvobojenem ozemlju je kolovratil močno okajen pesnik, kipar in bohem. Bila je lepa mesečna noč. Brez oblaka in polna zvezd. A bohem je tudi videl repatico in jo pozdravil z besedami: 'Večna luč naj nam sveti.' Vsem, ki jih je v tej noči srečal, je salutiral, obenem pa poltiho pel: 'Iz krvi rdeče mladih partizanov zraste nova čaršija!...'«

Iz krvi rdeče vseh žrtve vojnega nasilja! In kaj sedaj? Mrtvi ne poznajo sramu! In mi?

JOŽE ZADRAVEČ

V A B I L O

Namesto običajnega proslavljanja 29. oktobra, dneva slovenske neodvisnosti, bomo letos obhajali ta dan s sv. mašo, ki se bo brala v cerkvi Marije Pomagaj na Manning Ave. v Torontu, za božjo pomoč pri reševanju težke stiske, ki jo doživlja danes slovenski narod,

V SOBOTO,

10. DECEMBRA 1988

OB 9. URI ZJUTRAJ

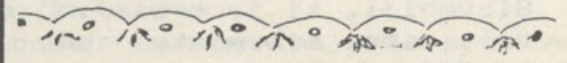
Pridružimo se molitvam slovenskih vernikov, ki molijo v isti namen po ljubljanskih in drugih cerkvah Slovenije.

SLOVENCİ, pokažimo enotnost in v duhu združeni po celem svetu prosimo Marijo Pomagaj na Brezjah za uresničenje naših narodnih pravic in zahtev.

Letos obhajamo tudi štiridesetletnico prihoda prvih slovenskih političnih emigrantov v Kanado. Zato se bomo Bogu pri tej naši zahvalili tudi za milost, da nam je naklonil zavetišče v tej svobodni, demokratični deželi.

SLOVENSKO - KANADSKI SVET.

1918 - 1948 - 1988

Side by Side, together we grow

DRUG OB DRUGEM, SKUPNO RASTEMO

V Kanadi so naši ljudje naše bogastvo. Uspevamo v duhu enotnosti, rasnega soglasja in enakosti. Naš nov Akt o Mnogokulturnosti obvezuje naše oblasti, da se borijo proti vsem vrstam narodnih predsodkov in diskriminacije. Širi ta duh po celi deželi in pušča ponosno dediščino našim otrokom. Drug ob drugem skupno rastemo.

.....

Please send me information about the world's first Multiculturalism Act and a copy of the proclamation suitable for framing.

LANGUAGE PREFERENCE: English French
Please print clearly:

NAME: _____

ADDRESS: _____

CITY: _____

PROV: _____ POSTAL CODE: _____

Mail to: Canadian Multiculturalism Act
Dept. of the Secretary of State of Canada
Communications Branch
Ottawa, CANADA K1A 0M5

..... ✂

Department of the Secretary of State of Canada
Gerry Weiner, Minister of State for Multiculturalism

Sécretariat d'État du Canada
Gerry Weiner, Ministre d'État au Multiculturalisme

This is our home - O Canada

založba Obzorja, ki je začela izdajati slovenske avtorje in ne le prevodov. Vendar pa s tem ni bila zatrta protislovenska zarota, saj je udba obvladala in še obvlada slovensko časopisje, zlasti prosluli Nedeljski dnevnik, ki že desetletja vnaša v slovensko psiho moralno in seksualno zmedo. Ta list se je ob omenjenih procesih proti Janši in ostalim jasno postavil na protislovensko stran.

Bilo bi seveda čudno, da bi ob takšni zaroti ostala nepričakovana ljubljanska univerza. Ne le, da srbohrvaška predavanja po sedemdesetem letu niso več nobena redkost. Uspel je tudi načrt diskvalifikacije slovenskega univerzitetnega študija in humanističnih znanosti. To se je zgodilo pod krinko t.i. moralno politične kvalifikacije, ki naj bi jo morali imeti univerzitetni predavatelji. Dejansko je pa šlo za odstranitev najboljših moči s slovenske univerze in namestitve povprečnežev in malo sposobnih, ki bodo vzgajali seveda, prav tako, prav tako malo ali nesposobne. Že proti koncu petdesetih let je v smislu teh namenov moral oditi z univerze edinstveni prešernovec Slodnjak, na začetku sedemsetih odlični pedagog Pediček. Slednji se je izrazil v tem smislu, da bi v osnovni šoli otrokom ne vsiljevali marksizma in da naj bi bila šola ideološko nevtralna. Znani Dimitrij Rupel pa je še pred kakim letom zapisal v polemiki s partijskim ideologom Mayerjem, da še ni dolgo, ko je moralo zaradi teh moralno-političnih kvalitete zapustiti univerzo deset izjemno dobrih predavateljev... Ljubljanska univerza je danes, kjub mnogim častnim izjemam, dejansko univerza sramote, ki odtuja slovensko inteligenco ali polinteligenco lastnemu narodu. Enako vlogo ima tudi slovenska akademija, kljub častnim izjemam. Dalje na str. 7

UDBA V SLOVENIJI

Ob aretaciji Janše, Tasiča, Zavrta in Borštnerja, češ, da so izdali vojaško tajnost, je Ljubljana postala pozorna tudi na delo takoim. OZNE ali še bolj znane UDBE v Sloveniji. Aretacije so se izvršile naravnost s posegom belgrajskih agentov, mimo vednosti vodje slovenske policije Ertla.

S tem se je verjetno prvič pokazalo tako odkrito delovanje belgrajskega udbaškega aparata v Sloveniji, ki je prodrl mimo slovenske partije v vse pore javnega življenja v

Sloveniji. V slovenskem parlamentu je padlo, kakor poroča Mladina, celo vprašanje, koliko poslancev pogojuje državna varnost (udba)? Objavljenih je bilo tudi nekaj tipičnih člankov... Kot kaže je vsa slovenska partija in njena oblastvena struktura v Sloveniji na tem, da se izvotli in postane le nekakšna lupina, brez dejanske oblasti.

Ta načrt belgrajske velesrbske klike pa ni od včeraj in se v ozadju izgrajuje že vsa povojna leta. Ljubljanske založbe,

kakor Državna ali Cankarjeva in Mladinska knjiga, ki imajo monopol nad slovenskim založništvom, so že na začetku šestdesetih let prekini- le z izdajanjem knjig slovenskih avtorjev, češ da ni "zanimanja". V resnici pa je šlo za tajno direktivo, da slovenskemu človeku odtujijo lasten jezik in književnost, ga prepojijo z raznimi svetovnimi senzacijami, romantiko in ga s tem oddvojijo od lastne zemlje in slovenstva. To zaroto je po nekaj letih prekinila mariborska

Nadaljevanje s str. 6

Srbohrvaški predavatelj po nižjih šolah v Sloveniji niso že dolgo več nobena redkost. Predavajo predmete kot matematika ali fiziko kar v srbohrvaščini. Tudi učbeniki za nemščino in angleščino v slovenskih solah so že nekaj let kar srbohrvaški. Republiški sekretariat za šolstvo se izgovarja, da so v pripravi novi. Toda v resnici gre za namerno zavlačevanje z novimi, ki jih najbrž tudi ne bo, tako da se slovenska mladina pri učenju tujih jezikov preko srbohrvaščine čim bolj odtuji materinščini. - Vse to pa v časopisju vztrajno zamolčujejo. Ne le zaradi kontrole udbe, tudi slovenska partija noče pred javnostjo razgaliti svoje nemoči.

Televizija Ljubljana je popolnoma v rokah udbe, kamor nastavlja ljudi, ki jim zaupa. Največkrat osebje, ki izhaja iz mešanih zakonov in govori sicer slovensko, se pa ima za "jugoslovane" in čuti srbsko. Preko televizijskih poročil širijo povsem srbsko povdarjanje slovenskih besed n.pr. Beograd, Bavorska, sporazum itd., da bi pri slovenskih ljudeh uničili čut za slovensko naglaševanje.

Tudi slovenska slovnica je na udaru; po zmešnjavah, ki jih je že pred leti vnesel vanjo partijec Toporišič, gre sedaj predvsem za to, da uničijo slovensko dvojino, roditeljski zanikalnega stavka itd.

Še večji kot v izobražbeno strukturo Slovencev je bil poseg udbe v njihovo gospodarstvo. V geografskih rokah so praktično vsa izvozna in uvozna podjetja. V njih so na ključnih položajih srbski ljudje, razen direktorjev, da se v javnosti ne opazi. Prevladujoči jezik v teh podjetjih je že srbsčina, ne le pogovorna, tudi v dopisovanju.

Povsem v udbaških rokah je tudi slovenski bančni aparat na čelu z ljubljansko

banko. Ta je sprejeta podružnica tudi v mala n.pr. za milijarde nekritih bosanski menic zloglasnega Agrokomerca in ali pa kar njena iz "ni vedela", da so postavljena. V resnici je nekrite. V resnici je šlo za direktivo udbaškega aparata, da jih je morala sprejemati.

Ljubljanska banka je ustanovila svojih prepojuje z ne-

slovenskim članstvom. Posega tudi v slovensko emigracijo, kjer se njeno delovanje vidi potem, ko se porušijo razne slovenske pobude, potem, ko je bila sprožena umetno polemika do skrajne ostrine, predvsem o idejnih vprašanjih komunizma, protikomun-

nizma in slovenstva. Ob vseh teh nakadah so se zavedno slovenski ljudje po vojni obnašali kot plemenito deklet z zaprtimi očmi. Bog ve, ali jih bodo še kdaj sposobni odpreti?

KNJIGE IN REVIJE

Mikhail Gorbachev, PERESTROIKA. New Thinking for Our Country and the World. New York: Harper & Row Publishers, 1987, 254 strani.

Kadar pišejo knjige politiki, je navadno težko ugotoviti, v koliko je knjiga njih lastno delo ali proizvod anonimnih piscev. V Gorbačevem primeru je razvidno vsaj to, da so slog pisanja in glavne ideje istovetne z njegovim vedenjem na zadnjem sestanku v Washingtonu, kjer je imel kopico razgovorov ne samo z Reaganom in vodilnimi politiki, marveč tudi z znastveniki, umetniki, časnikarji in kjer se je celo rokoval z občinstvom, kar ni bilo predvideno v programu. Da je bil vsaj močno udeležen pri pisanju knjige, nakazuje tudi njegov dolgi dopust v lanskem poletju, ko so nekateri že sumili, da se mu majo stolček, ker ga tako dolgo ni bilo na spregled v javnost.

Gorbačev obravnava v svoji knjigi toliko snovi, da bi bila potrebna knjiga vsaj enakega obsega, da bi ocenil vsako njegovo stališče tako glede razmer v Sovjetiji kot tudi drugod po svetu. Zaradi omejenosti prostora pa je možno omeniti samo nekatere stvari, ki se zde ocenjevalcu najbolj važne.

Glavne misli prvega dela knjige, ki se nanaša prvenstveno na Sovjetsko zvezo, so:

Gorbačev ne dopušča nikakega dvoma, da bi bil pripravljen opustiti socializem - gre za izboljšanje trenutnega stanja, ne pa za zamenjavo sistema. Vrednote socializma so nedotakljive.

Današnji socializem v Sovjetski zvezi zaostaja daleč za izpovedovanimi ideali in za svojimi možnostmi. Revolucija ni enkratni pojav in se mora večkrat ponoviti, da se približa svojim ciljem (Mao je govoril o večni revoluciji).

Perestrojka je nova faza oktoberske revolucije. Stremi za odločno pospežitvijo družbenega, gospodarskega in kulturnega razvoja sovjetske družbe, ki zahteva radikalne spremembe na poti k kvalitativno novemu stanju.

Od uspeha perestrojke zavisi bodočnost socializma in bodočnost miru. Ustvarjalnost mas je odločilna sila v perestrojki. Lenin je označil socializem kot živo ustvarjalnost ljudstva.

Čeprav se je perestrojka začela s partijo in ni spontan, ampak usmerjevan proces, odgovarja temeljnim, dolgoročnim potrebam ljudstva in predstavlja tako istočasno proces od zgoraj in od spodaj. (Zopet zatiranje, da je partija edini tolmač in izraz resničnih potreb in stremiljenj ljudstva.)

Glasnost je učinkovita oblika kontrole javnosti nad delovanjem vseh vladnih organov in važno sredstvo za odpravo pomanjkljivosti. Ni demokracije brez

glasnosti in ne sodobnega socializma brez demokracije. (Dovolj je primerov, ko hitro pozabijo na glasnost, kadar hoče kdo objaviti dejstva, ki oblastnikom niso po godu.)

Obnova družbe pomeni tudi stremiljenje za uveljavljanjem človekovega dostojanstva, njegov dvig in njegovo čast.

Zakon o državnem podjetju, ki je stopil v veljavo 1. januarja 1988, predstavlja moderni model (na drugem mestu odklanja Gorbačev postavljanje modelov) socialističnega gospodarstva, ki vzklaja javno lastništvo (osrednji gospodarski načrt) in osebni interes.

Gospodarske odločitve je treba prenesti od birokratov na ljudi, ki so zaposleni v gospodarskih podjetjih. Gospodarstvo pa mora upoštevati poleg gospodarnosti (proizvajati ali nuditi služnosti s kar najmanjšimi stroški) tudi družbeni vidik: prispevati dovoljna sredstva za zadovoljevanje človeških potreb po stanovanjih, šolstvu, zdravstvu, itd. To je predvsem odgovornost delavskih organizacij.

Delovni kolektiv ima pravico voditi svoje podjetje. Od njegovega uspeha bodo zaviseli tudi njihovi dohodki ter kvaliteta življenja.

Upoštevanje zakonov je pogoj za demokratizacijo. Zakon ščiti narodne koristi, toda priznati mora tudi iniciativo posredincev ter skupin. Uveljaviti je treba načelo: dovoljeno je vse, kar ni z zakoni prepovedano.

Sovjeti so po Gorbačevem mnenju uspešna kombinacija direktne in reprezentativne demokracije. Za časa "ukaznega" gospodarstva so bili sovjeti potisnjeni v ozadje. Lokalni sovjeti morajo popolnoma obvladati svoje področje v vseh zadevah razvoja ter morajo skrbeti za dnevne potrebe ljudstva. Treba je obnoviti sovjetske kot telesa politične oblasti in podlagi socialistične demokracije. (Gorbačev daje navidezno prednost sovjetom pred partijo, toda na drugih mestih zopet povdarja vodilno vlogo partije, zlasti v izbiri in nastavljanju oseb na odgovorna mesta v družbi. Celotna knjiga je polna takih protislovij, ki so toliko bolj nevarna za povprečnega severno-ameriškega bralca, ki ne pozna rafiniranosti sovjetskega sistema ter razume pojme kot "demokracija" v duhu svojega izkustva, ne pa v duhu sovjetske stvarnosti.)

Socializem je sicer zagotovil pravno enakopravnost žensk, zanemaril pa je njihovo vlogo mater, gospodinj in vzgojiteljic otrok. (V Sovjetiji niso objavili Gorbačeve izjave z Washingtonu, da govori z Raiso tudi o političnih vprašanjih in pri vrnitvi v Moskvo se je morala izkrcati pri zadnjih vratih, ne da bi srečala člane Politbiroja, ki so pričakali Gorbačeva.)

Nevarnost jedrnega uničenja je preživela razredno miselnost. Lenin sam je naglašal prednost skupnih interesov nad razrednimi interesi.

Dalje na str. 8

Nadaljevanje s str. 7

Sovjeti so se v stanju socializma, v katerem velja pravilo: "Od vsakogar po njegovih zmožnostih, vsakomur po njegovem delu." Ko bo uresničen komunizem, pa bo veljalo pravilo: "Od vsakogar po njegovih zmožnostih, vsakomur po njegovih potrebah."

V socializmu je delo podlaga družbene pravičnosti. Samo delo določa dejanski položaj državljana v družbi, njegov socialni status.

Delavci potrebujejo zaščite tudi v socializmu, ki ga morajo nuditi delavske organizacije.

Sovjetska zveza je večnarodna država. Vsak narod ima pravico do svojega jezika, toda narodna zavest se ne sme razviti v narodni šovinizem. Ruščina je skupno sredstvo obveščevanja, zato se mora vsak prebivalec Sovjetske zveze naučiti poleg materinega jezika tudi ruščine.

"Partija deluje kot pobudnik in ustvarjalec idej, organizator in vodilna sila ter, bi rekel, porok perestrojke v korist konsolidiranja socializma, v korist delovnega ljudstva... Čeprav smo še v prehodu od enega kvalitetnega stanja v drugega, si prizadevajo strankini organi, da ne prevzemajo dolžnosti gospodarskih in upravnih organizacij." (122). Cilj stranke je "predvsem, da teoretično analizira procese, da začuti kritične točke v razvoju nasprotij v času, da uvede popravke v strategijo in taktiko, da izdela politiko ter določi metode ter oblike za njih ostvaritev, da izbira in postavlja na mesta osebje, in da skrbi za perestrojko tako organizatorično kot tudi ideološko." (122) Prvenstvene naloge so nadaljnji razvoj notranje demokracije v stranki, okrepitev načela kolektivnega vodstva v delu in večja odprtost stranke.

V poglavju odnosa Zapada do Sovjetske zveze in do perestrojke navaja kopico potvorb, ne da bi navedel konkretna dejstva.

Sprememba v notranji politiki vodi tudi do sprememb v zunanji politiki. "Javno pravimo vsem, da slišijo: da se osredotočimo na razvoj naše družbe in da uspešno z nalogo izboljšati življenje sovjetskega ljudstva, potrebujemo trajnega miru."

dres

(nadaljevanje prihodnjič)

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
\$12.00 per year
\$1.00 single issue

Advertising 1 column x 1" \$4.20

Owned and published monthly by Slovenian National Federation of Canada.
Lastnik in izdajatelj: Slovenska Narodna Zveza v Kanadi
646 Euclid Ave., Toronto; ON M6G 2T5
Edited by Editorial Board
Urečuje konzorcij Slovenske Države
Zastopnika konzorcija SD:
Martin Duh Ludvik Jamnik
Calle 105, No. 4311 79 Watson Ave.
Villa Ballester, Argentina Toronto, ON M6S 4E2 Canada

Letna naročnina znaša: Za Kanado in ZDA 15.dol, za Argentino in Brazilijo po dogovoru. Anglija, Avstrija, Avstralija, Francija in druge države 12.dol.US. Po letalski pošti po dogovoru.

Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja

ESTONIJA SUVERENA?!!

V sredo, 16. novembra je Republika Estonija razglasila svojo suverenost, ko je v Estonskem Vrhovnem Sovjetu glasovalo 258:1 komunistov za nadvlado estonskih zakonov nad zakoni Sovjetske Zveze, kjer pripravlja Vrhovni Sovjet v Moskvi dne 29. novembra spremembo ustave, ki bi dala Sovjetom moč veta nad zakoni nje-

nih republik. Pričakujejo, da bodo podobni zakon izglasovali tudi Letonci in Latvijci. Estonija, najmanjša (1.5 mil.) od treh baltskih republik, ki se upirajo vedno večji centralizaciji v Sovjetski Zvezi.

Sedaj se bo videlo, kako resno jemlje Gorbachev toliko opevano "glasnost" in demokratizacijo?

BITI ČLAN HRANILNICE JE V KORIST TEBI
IN V POMOČ PRIJATELJU

SLOVENSKA HRANILNICA IN POSOJILNICA
JANEZA E. KREKA V TORONTU

Vam nudi vrsto bančnih uslug. Pogoji za raznovrstna posojila so zelo ugodni. Obresti na hranilne vloge so konkurenčne.

FREMISLI - POSTANI ČLAN

URADNE URE

646 EUCLID AVENUE

TEL. 532-4746

PONEDELJEK - SREDA
TOREK, ČETRTEK, PETEK
SOBOTA

10 a.m. - 4 p.m.
10 a.m. - 8 p.m.
10 a.m. - 1 p.m.

747 BROWN'S LINE

TEL. 252-6527

TOREK
ČETRTEK, PETEK
SOBOTA

5 p.m. - 8 p.m.
1 p.m. - 8 p.m.
9 a.m. - 12 noon

MOJ JEZIK

Moj jezik je slovenska govornica,
ki z njo me je dojila ljuba mati;
v tej govornici sem učil se brati,
spoznaval, kaj je laž in kaj resnica.

Moj jezik so Brižinski spomeniki,
so Trubar, Dalmatin in Čop, Prešeren,
ki njih zaklad besed je neizmeren:
v njih so molitve in brezbožni vzkliki.

(Avtor je ta sonet prebral na protestnem literarnem večeru Društva slovenskih pisateljev v Ljubljani 27. jul. 1988)

In ko po ulicah Ljubljane, mesta,
trdó izkušenega v zgodovini,
zdaj vnovič pljuska živi val protesta,

se širi po slovenski domovini,
bodrim vas v zvoku mile govornice,
ki se bojuje v znamenju pravice.

RADO BORDON

NAROČILNICA

Datum:

Mohorjeva knjigarna
Viktringer Ring 26
9020 Klagenfurt (Ktn)
A U S T R I A (Europe)

S priloženim denarnim nakazilom (\$) naročam po letalski pošti (en, dva) izvod (a, ov) knjige prof. dr. Cirila Zebota NEMINLJIVA SLOVENIJA.

Podpis:

Točen in čitljiv naslov: